

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่องทัศนคติที่มีต่อการเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษาคณะวิชาบริหารธุรกิจ สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตภาคพายัพ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาทัศนคติที่มีต่อการเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษาคณะวิชาบริหารธุรกิจ สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตภาคพายัพ จังหวัดเชียงใหม่ กลุ่มตัวอย่างของการศึกษาคั้งนี้ ได้แก่ นักศึกษาในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) และระดับปริญญาตรี ที่จะสำเร็จการศึกษาในปี การศึกษา 2542 ของคณะวิชาบริหารธุรกิจ สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตภาคพายัพ โดยใช้วิธีการคัดกลุ่มตัวอย่างตามสัดส่วนของแต่ละระดับการศึกษา และสุ่มตัวอย่างจากแต่ละสาขาวิชา ได้แก่ ระดับ ปวช. จำนวน 93 คน ระดับ ปวส. จำนวน 155 คน และระดับปริญญาตรี จำนวน 28 คน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาเป็นแบบสอบถามประกอบด้วย ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม และทัศนคติที่มีต่อการเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษา การวิเคราะห์ผลข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ SPSS for Windows โดยค่าสถิติที่ใช้คือ ความถี่ ร้อยละ และค่าเฉลี่ยเลขคณิต

สรุปผลการศึกษา

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม

กลุ่มตัวอย่างมีทั้งสิ้น 276 คน

1.1 เป็นนักศึกษาหญิง ร้อยละ 68.8 และเป็นนักศึกษาชาย ร้อยละ 31.2

1.2 มีอายุน้อยกว่า หรือเท่ากับ 18 ปี ร้อยละ 40.6 อายุระหว่าง 19 – 20 ปี ร้อยละ 47.1 และอายุ 21 ปีขึ้นไป ร้อยละ 12.3 ตามลำดับ

1.3 ศึกษาอยู่แผนกวิชาพาณิชยการ ร้อยละ 33.7 แผนกวิชาการบัญชี ร้อยละ 19.2 แผนกวิชาการจัดการ ร้อยละ 13.0 แผนกวิชาการตลาด ร้อยละ 10.6 แผนกวิชาการเลขานุการ ร้อยละ 6.9 สาขาบริหารธุรกิจ – การบัญชี ร้อยละ 5.4 แผนกวิชาการท่องเที่ยว ร้อยละ 3.6 สาขาบริหารธุรกิจ – การจัดการ ร้อยละ 3.3 และสาขาบริหารธุรกิจ – ภาษาธุรกิจ ร้อยละ 3.3 ตามลำดับ

1.4 ศึกษาอยู่ในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ร้อยละ 33.7

ระดับ ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) ร้อยละ 56.2 และระดับปริญญาตรี ร้อยละ 10.1 ตามลำดับ

- 1.5 ผู้ตอบแบบสอบถาม มีผู้ประกอบการประกอบอาชีพเกษตรกรรม ร้อยละ 23.6 ประกอบอาชีพธุรกิจส่วนตัว ร้อยละ 23.2 รับราชการ ร้อยละ 20.7 อาชีพอื่น ๆ ร้อยละ 18.5 อาชีพเป็นลูกจ้างเอกชน ร้อยละ 10.1 และเป็นพนักงานรัฐวิสาหกิจ ร้อยละ 4 ตามลำดับ
- 1.6 ผู้ตอบแบบสอบถามเคยมีประสบการณ์ในการทำงานเพื่อหารายได้ด้วยตัวเอง ร้อยละ 52.9 และไม่มีประสบการณ์ ร้อยละ 47.1 ตามลำดับ
- 1.7 ผู้ตอบแบบสอบถามที่เคยมีประสบการณ์ในการทำงานเพื่อหารายได้ด้วยตัวเอง โดยรับจ้าง ร้อยละ 47.3 ค้าขาย ร้อยละ 28.8 อื่น ๆ 19.1 งานฝีมือ ร้อยละ 4.1 และทำการเกษตร ร้อยละ .7 ตามลำดับ

ส่วนที่ 2 ทักษะที่มีต่อการเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษา

ผู้ตอบแบบสอบถาม มีทักษะ ดังนี้

2.1 องค์ประกอบทางด้านความคิด ความเข้าใจ (The Cognitive component)

- 2.1.1 เห็นด้วยมาก (49.3%) ต่อบอกที่ว่า การประกอบอาชีพอิสระเป็นอาชีพที่ควรให้ ความสนใจ เพราะสามารถลดปัญหาการว่างงานได้
- 2.1.2 เห็นด้วยมาก (62.3%) ต่อบอกที่ว่า ในภาวะเศรษฐกิจปัจจุบัน การประกอบอาชีพ เป็นผู้ประกอบการ มีแนวโน้มได้รับความสนใจมากขึ้น
- 2.1.3 เห็นด้วยมาก (48.9%) ต่อบอกที่ว่า การเป็นผู้ประกอบการ เป็นอาชีพที่ยอมรับความเสี่ยงภัยเพื่อหวังผลกำไร
- 2.1.4 เห็นด้วยมากที่สุด (57.2%) ต่อบอกที่ว่า การเป็นผู้ประกอบการ สามารถเป็นนายจ้างตนเอง โดยที่ไม่ได้เงินเดือน หรือรายได้ที่แน่นอน แต่มีกำไรเป็นผลตอบแทนมาจากการลงทุน

สรุปโดยรวมแล้ว ผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมดมีทัศนคติต่อการเป็นผู้ประกอบการในด้านความคิดความเข้าใจ ดังนี้

เห็นด้วยมากที่สุดว่า

- การประกอบอาชีพอิสระ เป็นอาชีพที่ควรให้ความสนใจ เพราะสามารถลดปัญหาการว่างงานได้
- การเป็นผู้ประกอบการ เป็นอาชีพที่ยอมรับความเสี่ยงภัย เพื่อหวังผลกำไร
- การเป็นผู้ประกอบการ สามารถเป็นนายจ้างของตนเอง โดยที่ไม่มีเงินเดือนหรือรายได้ที่แน่นอน แต่มีกำไรเป็นผลตอบแทนมาจากการลงทุน

เห็นด้วยมากกว่า

- ในภาวะเศรษฐกิจปัจจุบัน การประกอบอาชีพ เป็นผู้ประกอบการ มีแนวโน้มได้รับความสนใจมากขึ้น

2.2 องค์ประกอบทางด้านความรู้สึก (The Affective Component)

- 2.2.1 เห็นด้วยมากที่สุด (50.7%) ต่อข้อที่ว่า การทำงานอย่างอิสระ มีความน่าสนใจมากกว่าการทำงานเป็นลูกจ้าง
- 2.2.2 เห็นด้วยมาก (58.7%) ต่อข้อที่ว่า ถ้าผู้ตอบแบบสอบถามเป็นผู้ประกอบการ จะยินดีที่จะรับความเสี่ยงจากการลงทุน เพื่อหวังผลตอบแทนที่สูงขึ้น
- 2.2.3 เห็นด้วยมากที่สุด (53.3%) ต่อข้อที่ว่า การเป็นผู้ประกอบการเป็นอาชีพที่ต้องอดทนต่อความยากลำบาก
- 2.2.4 เห็นด้วยมากที่สุด (61.2%) ต่อข้อที่ว่า การเป็นผู้ประกอบการ เป็นอาชีพที่ท้าทายความรู้ความสามารถ
- 2.2.5 เห็นด้วยมากที่สุด (55.1%) ต่อข้อที่ว่า ถ้าจะเป็นผู้ประกอบการที่ประสบความสำเร็จได้ ต้องเป็นผู้ที่พึงพอใจที่ได้ริเริ่มทำสิ่งใหม่ ๆ
- 2.2.6 เห็นด้วยมากที่สุด (56.9%) ต่อข้อที่ว่า การเป็นผู้ประกอบการที่ดี ต้องมีความรู้ความสามารถของตนเอง

สรุปโดยรวมแล้ว ผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมดมีทัศนคติต่อการเป็นผู้ประกอบการ ในด้านความรู้สึก ดังนี้

เห็นด้วยมากที่สุดว่า

- การทำงานอย่างอิสระมีความน่าสนใจมากกว่าการทำงานเป็นลูกจ้าง
- การเป็นผู้ประกอบการเป็นอาชีพที่ทำทายความรู้ความสามารถ
- การเป็นผู้ประกอบการจะต้องเป็นผู้ที่มีความอดทนต่อความยากลำบาก
- การเป็นผู้ประกอบการที่ประสบความสำเร็จได้ ต้องเป็นผู้พึงพอใจที่ได้ริเริ่มทำสิ่งใหม่ ๆ
- การเป็นผู้ประกอบการที่ดี ต้องมีความมั่นใจในความรู้ความสามารถของตนเอง

เห็นด้วยมากกว่า

- ถ้าผู้ตอบแบบสอบถามเป็นผู้ประกอบการ ผู้ตอบแบบสอบถามจะยินดีที่จะรับความเสี่ยงจากการลงทุน เพื่อหวังผลตอบแทนที่สูงขึ้น

2.3 องค์ประกอบทางด้านพฤติกรรม (The Behavioral Component)

- 2.3.1 เห็นด้วยมาก (58.7%) ต่อข้อที่ว่า หลักสูตรและเนื้อหาวิชาที่ศึกษา สามารถเสริมความรู้และความมั่นใจแก่ผู้ตอบแบบสอบถามในการที่จะออกไปเป็นผู้ประกอบการ
- 2.3.2 เห็นด้วยมากที่สุด (49.6%) ต่อข้อที่ว่า การให้โอกาสแก่ผู้ตอบแบบสอบถาม ได้มีโอกาสดลองปฏิบัติงาน โดยการทำงานกับธุรกิจจำลอง ในระหว่างการศึกษามีส่วนช่วยเสริมและสนับสนุนให้ผู้ตอบแบบสอบถามต้องการที่จะออกไปเป็นผู้ประกอบการมากขึ้น
- 2.3.3 เห็นด้วยมาก (51.4%) ต่อข้อที่ว่า การที่สถาบันต่าง ๆ เปิดการอบรมหลักสูตรระยะสั้น เพื่อให้ความรู้แก่ผู้สนใจ นำไปประกอบอาชีพอิสระในอนาคต ส่งผลให้ผู้ตอบแบบสอบถามต้องการที่จะเป็นผู้ประกอบการ
- 2.3.4 เห็นด้วยมากที่สุด (47.8%) ต่อข้อที่ว่า ถ้าหากผู้ตอบแบบสอบถามต้องการที่จะเป็นผู้ประกอบการ ครอบครัว กลุ่มเพื่อน และญาติ จะมีส่วนสำคัญที่ให้การสนับสนุน

- 2.3.5 เห็นด้วยมาก (43.8%) ต่อข้อที่ว่า การเห็นโอกาสความก้าวหน้าและความสำเร็จของบุคคลต่าง ๆ ที่เป็นผู้ประกอบการ ทำให้ผู้ตอบแบบสอบถามอยากที่จะเป็นผู้ประกอบการ
- 2.3.6 เห็นด้วยมาก (50.4%) ต่อข้อที่ว่า การที่สังคมยอมรับในการประกอบอาชีพอิสระมากขึ้น ส่งผลให้ผู้ตอบแบบสอบถามต้องการที่จะเป็นผู้ประกอบการ
- 2.3.7 เห็นด้วยมาก (55.1%) ต่อข้อที่ว่า การที่รัฐบาลให้การสนับสนุนทั้งทางด้านแหล่งเงินทุน ข้อมูลข่าวสาร แก่ผู้ประกอบการ ส่งผลให้ผู้ตอบแบบสอบถามต้องการที่จะเป็นผู้ประกอบการ
- 2.3.8 เห็นด้วยมาก (50%) ต่อข้อที่ว่า ภาวะเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไปในปัจจุบัน ส่งผลให้ผู้ตอบแบบสอบถามต้องการที่จะเป็นผู้ประกอบการมากขึ้น
- 2.3.9 เห็นด้วยมาก (48.6%) ต่อข้อสรุปที่ว่า เมื่อผู้ตอบแบบสอบถามสำเร็จการศึกษาแล้ว ผู้ตอบแบบสอบถามต้องการที่จะออกไปเป็นผู้ประกอบการ

สรุปโดยรวมแล้ว ผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด มีทัศนคติต่อการเป็นผู้ประกอบการ ในด้านพฤติกรรม ดังนี้

เห็นด้วยมากที่สุดว่า

- การให้โอกาสแก่ผู้ตอบแบบสอบถาม ได้มีโอกาสทดลองปฏิบัติงาน โดยการทำงานกับธุรกิจจำลองในระหว่างการเรียน จะมีส่วนช่วยเสริม และสนับสนุนให้ผู้ตอบแบบสอบถามต้องการที่จะเป็นผู้ประกอบการมากขึ้น
- ถ้าผู้ตอบแบบสอบถามต้องการที่จะเป็นผู้ประกอบการ ครอบครัว กลุ่มเพื่อน และญาติ จะมีส่วนสำคัญที่ให้การสนับสนุน
- การเห็นโอกาสความก้าวหน้า และความสำเร็จของบุคคลต่าง ๆ ที่เป็นผู้ประกอบการ ทำให้ผู้ตอบแบบสอบถามอยากจะเป็นผู้ประกอบการ

เห็นด้วยว่า

- หลักสูตรและเนื้อหาวิชาที่ศึกษา สามารถเสริมความรู้และความมั่นใจแก่ผู้ตอบแบบสอบถามในการที่จะออกไปเป็นผู้ประกอบการ

- การที่สถาบันต่าง ๆ เปิดการอบรมหลักสูตรระยะสั้น เพื่อให้ความรู้แก่ผู้สนใจนำไปประกอบอาชีพอิสระในอนาคต ส่งผลให้ผู้ตอบแบบสอบถามต้องการที่จะเป็นผู้ประกอบการ
- การที่สังคมยอมรับในการประกอบอาชีพอิสระมากขึ้น ส่งผลให้ผู้ตอบแบบสอบถามต้องการที่จะเป็นผู้ประกอบการ
- การที่รัฐบาลให้การสนับสนุน ทั้งทางด้านแหล่งเงินทุน ข้อมูลข่าวสารแก่ผู้ประกอบการ ส่งผลให้ผู้ตอบแบบสอบถามต้องการที่จะเป็นผู้ประกอบการ
- ภาวะเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไปในปัจจุบัน ส่งผลให้ผู้ตอบแบบสอบถามต้องการที่จะเป็นผู้ประกอบการมากขึ้น
- จากความคิดเห็นต่าง ๆ สรุปว่า เมื่อผู้ตอบแบบสอบถามสำเร็จการศึกษาแล้ว ผู้ตอบแบบสอบถามต้องการที่จะออกไปประกอบอาชีพเป็นผู้ประกอบการ

อภิปรายผลการศึกษา

จากการศึกษาทัศนคติที่มีต่อการเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษาคณะวิชาบริหารธุรกิจ สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตภาคพายัพ หากสอดคล้องกับทฤษฎีของปรีชา ทิวะหุด ที่แบ่งองค์ประกอบของทัศนคติออกเป็น 3 ส่วน โดยองค์ประกอบของทัศนคติในสองส่วนแรกคือนักศึกษามีความรู้ ความเข้าใจเป็นอย่างดีเกี่ยวกับการเป็นผู้ประกอบการ และนักศึกษายังมีความรู้สึกเป็นไปในทางบวกต่อการเป็นผู้ประกอบการอีกด้วย ซึ่งถ้าทั้งองค์ประกอบทั้งสองส่วนนี้เป็นไปในทิศทางเดียวกันตามทฤษฎีแล้ว แนวโน้มที่จะก่อให้เกิดพฤติกรรมที่จะแสดงออกของนักศึกษาในการออกไปประกอบอาชีพเป็นผู้ประกอบการเมื่อสำเร็จการศึกษาแล้วย่อมเป็นไปในทิศทางเดียวกันซึ่งเป็นการปฏิบัติโดยไม่ฝืนฝืนต่อความคิด และความรู้สึกในสององค์ประกอบข้างต้น

แต่จากการศึกษาปรากฏว่า นักศึกษามีทัศนคติที่เห็นด้วยมากที่สุดว่าเมื่อสำเร็จการศึกษาแล้วต้องการที่จะออกไปประกอบอาชีพเป็นผู้ประกอบการ มีเพียงร้อยละ 20.7 เท่านั้น ซึ่งไม่ได้เพิ่มขึ้นต่างจากข้อมูลที่ได้จากการสำรวจของฝ่ายวิจัยและพัฒนา วิทยาเขตภาคพายัพ เมื่อ ปี 2539 เท่าใด ทั้ง ๆ ที่ในปัจจุบันนี้มีการเปลี่ยนแปลงของสภาวะเศรษฐกิจ และประกอบกับภาครัฐให้การสนับสนุนให้คนหันมาเป็นผู้ประกอบการมากขึ้น

เหตุผลที่นักศึกษาที่ไม่ให้ความสนใจจะออกไปประกอบอาชีพเป็นผู้ประกอบการ เมื่อสำเร็จการศึกษาแล้ว มีเหตุผลดังนี้

1. นักศึกษายังไม่ต้องการที่จะเสี่ยงในการลงทุน
2. นักศึกษายังไม่มีเงินลงทุน
3. นักศึกษายังขาดประสบการณ์ในการทำงาน
4. นักศึกษาต้องการหาประสบการณ์จากการเป็นลูกจ้างก่อน
5. การประกอบอาชีพอิสระไม่มีความมั่นคง
6. นักศึกษาต้องการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น

เหตุผลที่นักศึกษาให้ความสนใจจะออกไปประกอบอาชีพเป็นผู้ประกอบการ เมื่อสำเร็จการศึกษาแล้ว มีเหตุผลดังนี้

1. เป็นอาชีพที่อิสระ ไม่ได้เป็นลูกจ้างใคร
2. เป็นอาชีพที่ต้องใช้ความอดทนสูง
3. เป็นอาชีพที่สามารถใช้ความรู้ความสามารถได้อย่างเต็มที่
4. เป็นอาชีพที่ได้รับผลตอบแทนมากกว่าเงินเดือนประจำ
5. เป็นอาชีพที่ควรสนใจเพราะมีการว่างงานเพิ่มขึ้น
6. เพื่อสืบทอดกิจการของครอบครัว

ซึ่งอาชีพที่นักศึกษาได้ให้ความสนใจจะทำเมื่อสำเร็จการศึกษาแล้ว คือ พนักงานบริษัทเอกชน ราชการ พนักงานรัฐวิสาหกิจ และพนักงานธนาคาร

ข้อค้นพบ

1. นักศึกษามีทัศนคติที่ดีต่อการเป็นผู้ประกอบการ แต่นักศึกษายังไม่ให้ความสนใจที่จะออกไปประกอบอาชีพเป็นผู้ประกอบการเมื่อสำเร็จการศึกษาแล้ว
2. เหตุผลที่นักศึกษาให้ความสนใจที่จะออกไปประกอบอาชีพเป็นผู้ประกอบการเมื่อสำเร็จการศึกษาคือ เป็นอาชีพที่อิสระ ไม่ได้เป็นลูกจ้างใคร เป็นอาชีพที่ต้องใช้ความอดทนสูง สามารถใช้ความรู้ความสามารถได้อย่างเต็มที่ ได้รับผลตอบแทนมากกว่าเงินเดือนประจำ เป็นอาชีพที่ควรให้ความสนใจเพราะมีการว่างงานเพิ่มขึ้น และเพื่อสืบทอดกิจการของครอบครัว
3. เหตุผลที่นักศึกษาไม่ให้ความสนใจที่จะออกไปประกอบอาชีพเป็นผู้ประกอบการเมื่อสำเร็จการศึกษาคือ นักศึกษายังไม่ต้องการที่จะเสี่ยงในการลงทุน ไม่มีเงินลงทุน ยังขาดประสบการณ์ในการทำงาน นักศึกษาต้องการหาประสบการณ์จากการเป็นลูกจ้างก่อน การประกอบอาชีพอิสระไม่มีความมั่นคง และนักศึกษาต้องการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น
4. นักศึกษายังคงมีแนวความคิดที่จะทำงานเป็นลูกจ้างบริษัทเอกชน พนักงานรัฐวิสาหกิจ พนักงานธนาคาร และรับราชการ
5. นักศึกษาที่มีผู้ปกครองประกอบอาชีพธุรกิจส่วนตัว และรับราชการ มีทัศนคติที่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ในส่วนของความคิดความเข้าใจในความหมาย และความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการเป็นผู้ประกอบการ แต่นักศึกษาก็ไม่ได้มีทัศนคติที่เห็นด้วยว่าเมื่อสำเร็จการศึกษาแล้วจะออกไปประกอบอาชีพเป็นผู้ประกอบการ
6. นักศึกษาที่อยู่ในระดับปริญญาตรี โดยเฉพาะสาขาวิชาการบัญชี จะมีค่าระดับคะแนนเฉลี่ยที่เห็นด้วยมากที่สุดค่อนข้างสูง ในส่วนขององค์ประกอบด้านความคิดความเข้าใจ และความรู้ลึกที่มีต่อการเป็นผู้ประกอบการ แต่นักศึกษาก็ไม่ได้มีทัศนคติที่เห็นด้วยว่าเมื่อสำเร็จการศึกษาแล้วจะออกไปประกอบอาชีพเป็นผู้ประกอบการ
7. นักศึกษาที่ศึกษาอยู่ในแผนกวิชาการตลาด ซึ่งตามหลักสูตรเนื้อหาวิชาที่ศึกษาแล้ว นักศึกษาน่าจะออกไปประกอบอาชีพเป็นผู้ประกอบการได้เป็นอย่างดี โดยนักศึกษามีทัศนคติที่ดีต่อความคิดความเข้าใจ และความรู้ลึกต่อการเป็นผู้ประกอบการ แต่นักศึกษาก็ไม่ได้มีทัศนคติที่เห็นด้วยว่าเมื่อสำเร็จการศึกษาแล้วจะออกไปประกอบอาชีพเป็นผู้ประกอบการ
8. นักศึกษาทั้งที่มีประสบการณ์ และไม่มีประสบการณ์ในการทำงานเพื่อหารายได้ด้วยตัวเอง มีทัศนคติ และความคิดเห็นที่ไม่แตกต่างกันในแต่ละองค์ประกอบ

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาโดยรวมแล้ว นักศึกษามีทัศนคติที่ดีต่อการเป็นผู้ประกอบการ แต่นักศึกษาก็ยังไม่ให้ความสนใจที่จะออกไปประกอบอาชีพเป็นผู้ประกอบการ ทั้ง ๆ ที่นักศึกษาได้ศึกษามาในสายอาชีพ ซึ่งมีแนวโน้มที่จะออกไปเป็นผู้ประกอบการที่ประสบความสำเร็จได้ ดังนั้นข้อเสนอแนะเพื่อที่จะเพิ่มจำนวนและกระตุ้นให้นักศึกษาหันมาให้ความสนใจออกไปเป็นผู้ประกอบการมากขึ้น จะแบ่งออกเป็น 2 ส่วนคือ

ในส่วน of สถาบันการศึกษา

ควรมีการให้การศึกษา และฝึกอบรมหลักสูตรระยะสั้น ที่เกี่ยวกับงานอาชีพให้มากขึ้น เพื่อที่จะเพิ่มพูนความรู้ความสามารถ ความมั่นใจ รวมทั้งระบบการให้คำปรึกษา และระบบพี่เลี้ยง เพื่อให้ผู้สนใจได้มีโอกาสก่อตั้งและประกอบธุรกิจขนาดกลาง หรือขนาดเล็กของตนเองขึ้นได้

พัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอน และจัดกิจกรรมการศึกษา โดยให้ความสำคัญในการฝึกปฏิบัติด้านการทำงานการอาชีพ การปลูกฝัง และพัฒนาคุณธรรม ค่านิยมเรื่องการทำงาน และการพึ่งพาตนเอง เพื่อให้ นักศึกษามีความสามารถและความพร้อมที่จะออกไปประกอบอาชีพเป็นผู้ประกอบการได้

สถาบันควรมีการรณรงค์เปลี่ยนทัศนคติ ค่านิยมทุก ๆ ฝ่ายให้เห็นถึงความจำเป็นและความสำคัญของการเป็นผู้ประกอบการ

ในแต่ละหลักสูตรควรเสริมวิชาทางด้านคอมพิวเตอร์ให้มากขึ้น รวมทั้งจัดวิชาทางด้านภาษาต่างประเทศให้นักศึกษาผู้สนใจได้ศึกษา เช่น ภาษาจีน ภาษาญี่ปุ่น ภาษาฝรั่งเศส เป็นต้น

ควรจัดหาเครื่องคอมพิวเตอร์เพื่อเอื้ออำนวย และส่งเสริมให้นักศึกษาใช้เทคโนโลยีในการค้นหาข้อมูลให้มากขึ้น เพื่อให้ นักศึกษาสามารถรับทราบข้อมูล หรือค้นคว้าข้อมูลได้อย่างรวดเร็ว ถูกต้อง และทันต่อเหตุการณ์

เปิดวิชาบังคับ และวิชาเลือก รวมทั้งวิชาที่มีการทดลองฝึกปฏิบัติ เพื่อทำให้เกิดความสนใจ ความคิดริเริ่ม อีกทั้งประสบการณ์ในการจะเป็นผู้ประกอบการ

ในส่วนของหน่วยงานภาครัฐ

ควรนำระบบแนวคิดและวิธีการ หรือผู้เชี่ยวชาญจากต่างประเทศบางส่วนมาปรับเปลี่ยนประยุกต์ให้เหมาะสมกับวิธีการ และแนวทางแบบไทย อันจะส่งผลให้เกิดความตื่นตัว ความสนใจ ในการประกอบธุรกิจของตนเอง

ถึงเวลาแล้วที่สถาบันการศึกษาในระบบ ทั้งในระดับมัธยมศึกษา อาชีวศึกษา และโดยเฉพาะอย่างยิ่งอุดมศึกษา จะได้เห็นความสำคัญและความจำเป็นในการประกอบธุรกิจขนาดกลาง และหรือขนาดเล็กของตนเอง โดยจัดให้มีหลักสูตรเอื้อต่อการสร้างความคิดริเริ่ม ความสนใจ ที่ผู้สำเร็จการศึกษาจะดำเนินการประกอบธุรกิจของตนเองอย่างมีหลักการ มีวิสัยทัศน์ มีความพร้อมในสิ่งต่าง ๆ ที่จำเป็น

หน่วยงานต่าง ๆ ของภาครัฐ เช่นกระทรวงพาณิชย์ กระทรวงอุตสาหกรรม กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม ควรหันมาให้ความสนใจและให้ความสำคัญต่อการพัฒนาฝีมือแรงงาน และศักยภาพของแรงงานที่จะดำเนินธุรกิจของตนเองได้

ควรมีการทำการศึกษาต่อไปว่า เหตุใดนักศึกษาคณะวิชาบริหารธุรกิจ สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตภาคพายัพ จึงไม่ให้ความสนใจที่จะออกไปเป็นผู้ประกอบการเมื่อสำเร็จการศึกษาแล้ว และจะต้องอาศัยปัจจัยใดบ้างที่จะทำให้นักศึกษาหันมาให้ความสนใจในการเป็นผู้ประกอบการมากขึ้น